

зання завдань національного відродження необхідно радикально змінити політичну свідомість населення. Проте розв'язання цього завдання впирається в недосконалість багатьох політичних правових структур, маніпулювання громадською думкою, догматизм, бездуховність частини населення, панування архаїчних моральних настанов, спотворених національних стереотипів.

Утвердження політичної свідомості громадянського суспільства передбачає оновлення

політичної ідеології, звільнення її від догматизму, ілюзорних та утопічних уявлень, формування сучасної концепції правової держави. Необхідно відродити й утвердити в свідомості людей політичні та соціально-моральні цінності, насамперед ідеї свободи й гідності особи, патріотизму, соціальної справедливості як компонентів національної ідеї.

1. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія. – К., 1999. – 487 с.
2. Ціпеліус Р. Філософія права. – К., 2000. – 300 с.
3. Бистрицький Є. Політична система та політичні партії // Політологія посткомунізму. – К., 1995. – 363 с.
4. Головаха Є. Політична залученість населення: поінформованість, активність, компетентність // Політологічні читання. – 1992. – №2. – С.18–21.

5. Українське суспільство-2003. Соціологічний моніторинг. – К., 2003. – 682 с.
6. Коцюбинський В.Й. Привласнення: соціальні аспекти. – К.: Український центр духовної культури, 1999. – 229 с.
7. Грушевський М. Історія України-Руси. – К., 1991. – Т.1. – 648 с.

O. TERESHKUN

POLITICAL CONSCIOUSNESS OF THE NATION AND SELF-IDENTIFICATION

This article deals with hard and complicated process of the forming of the political consciousness of modern Ukrainian society some social groups of which are in the process of self-identification according to the ethnocultural and civil points. The latter is, to our mind, the basis of the new political self-consciousness of the nation.

Key words: political consciousness, ethnical self-identification, political nation, Ukrainian society, ethno-cultural values.

УДК 323.3

ББК 66.011.43

Світлана Матвієнків

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Ознакою демократичного цивілізованого суспільства є рівноправність усіх громадян, у тому числі і за ознакою статі. Тому актуальною в сучасній Україні є проблема гендерної політики. Аби забезпечити гендерну збалансованість суспільства, потрібно прийняти відповідні закони та встановити рівне представництво жінок і чоловіків в органах державної влади.

Ключові слова: гендерна політика, гендерні відносини, жіночий рух, громадянське суспільство, демократизація.

Сучасне суспільство – це високорозвинуте суспільство з інформаційними технологіями, де інтенсивно проходять процеси інтеграції та глобалізації, поширюються демократичні цінності. А демократичне суспільство передбачає забезпечення прав і свобод для всіх громадян та ліквідацію усіх форм дискримінації за будь-

якими ознаками, в тому числі і за ознакою статі. Проте нерівність чоловіків і жінок є найдавнішою і, на жаль, не подолана вона у більшості сучасних держав світу. Тому закономірним видається розвиток гендерної політики, що базується на ідеях рівноправ'я, справедливості та паритету у суспільно-політичному житті між двома

статтями. Розглядаючи гендер як сукупність соціальних характеристик, якими володіють чоловіки і жінки в соціумі, гендерна теорія створює механізми для гармонізації взаємовідносин статей та досягнення суспільного прогресу.

Актуальність проблеми гендерної політики зумовлюється ще й необхідністю подолати пережитки та стереотипи суспільної свідомості, в якій закріплюється другорядна роль жінки у суспільстві. Крім того, в політиці побутує думка, що стрижнем побудови соціуму є чоловіча складова. Норма, характерна для чоловіків, – це й норма для всього суспільства, що знаходить відображення в політичних рішеннях, державній політиці країн і достатньо яскраво засвідчує гендерну нерівність. Можна стверджувати, що жінка більшою мірою сприймається як об'єкт політики, а її роль як суб'єкта політики й управління применшується, недооцінюється чи й нехтується в більшості сучасних країн.

Тому важливим є вирішення проблеми створення справді рівних відносин партнерства між чоловіками і жінками, що дасть можливість ліквідувати порушення паритету, які існують у різних сферах життя, в тому числі у сфері прийняття політичних рішень [1, с. 10].

У процесі формування гендерної політики найактуальніше визначити статус жінки в системах “жінка і влада”, “жінка і політичне лідерство”, а також урахувати гендерні аспекти у процесі реалізації державної політики, прийняття управлінських рішень.

Оновлення і реформування гендерних відносин особливо актуальні сьогодні і в Україні. Вирішення гендерних проблем і досягнення гендерної симетрії є об'єктивною і нагальною потребою для України, яка орієнтується на входження у світовий та європейський політичний простір. На шляху реформ в Україні гендерна політика особливо актуалізується, оскільки статус жінки залежить, перш за все, від ситуації в державі, від того, наскільки швидко й ефективно йде економічна реформа, розвиток демократії. Жінки все більше заявляють про себе як про активних суб'єктів політичних відносин, а гендерна політика на сьогодні стає складовою державної стратегії політичного розвитку.

Об'єктом даного дослідження є суть та проблема розвитку гендерної політики в сучасній Україні.

Предметом є принципи та закономірності процесу становлення гендерної політики в

сучасній Україні та взаємозалежність її від рівня розвитку демократії.

Метою дослідження є визначення місця та ролі жінки у владі й політиці, ступінь подолання гендерної асиметрії в українському суспільстві.

Про важливість формування та реалізацію гендерної політики свідчить широкий спектр досліджень, що, насамперед, стосуються становища жінки в суспільстві загалом та в політичному житті держави зокрема. Започаткували теоретико-філософські розвідки поняття гендеру такі західні вчені: Р.Столпер, Г.Рабін, А.Річ, О.Вейнігер, Р.Коннел. Аналізували традиційну чоловічу культуру та місце в ній жінки С.де Бовуар, Н.Ходоров, С.Волбі, К.Мілет та С.Файерстоун. Психологічні відмінності між статями досліджували Д.Мітчел, Ж.Грієр, К.Хорні, Ж.Левєр, В.Вулф. Роль жінки у суспільно-політичному житті аналізували А.Графф, Д.Нейджел, М.Масов, К. де Пізан, К.Гіліган, Д.Ріхтер та ін.

Опираючись на дослідження західних учених, українські дослідники також створили певну теоретичну базу для вирішення проблеми “жінка і політика”. Засадничі ідеї українського фемінізму започатковано ще О.Пчілкою, Л.Українкою, Н.Кобринською, О.Кобилянською. Панування в Україні комуністичної ідеології штучно перервали на тривалий час традиції жіночих студій та залишили українців поза світовим науковим процесом у цій важливій проблематиці [2, с.25]. В останні роки попри зростання наукового інтересу до ідеї гендерної рівності сучасні дослідження все ще мають фрагментарний характер та цілком не усвідомлені і не зрозумілі суспільству. Однак ґрунтовні дослідження гендерної системи розробили сучасні українські феміністки: М.Богачевська-Хом'як, С.Павличко, О.Забужко, М.Рубчак, Н.Грицяк, Н.Ковалішина. Проблеми подолання гендерних стереотипів присвятили свої праці Л.Смоляр, Г.Ткаченко, Б.Кравченко, В.Костицький. Пошуком шляхів приходу жінки в політику займаються О.Кісь, І.Грабовська, Н.Олійник, М.Мельник, І.Клименко, Т.Хома та ін.

Аналіз гендерних проблем можна знайти у працях В.Агеєвої, С.Оксамитної, С.Хрісанової, Л.Тарана, О.Скнари, Н.Лобанової.

Дослідженнями ролі та статусу жінки в суспільстві в цілому та в політиці зокрема займаються В.Головченко, А.Дяківська, О.Гриценко, Л.Бондаренко, В.Зленко, Н.Миронець. Конституційно-правові засади поведінки та

діяльності жінок вивчали О.Мітіна, Ю.Тодика, М.Буроменський, А.Давиденко й О.Дашковська. Питання жіночого лідерства в політичній сфері досліджували Ю.Корольчук, Н.Макаренко, Н.Романюк, М.Рубанець, І.Скальська, Т.Ткаченко, Л.Трофименко та ін.

Варто відзначити, що гендерні дослідження в Україні перебувають на етапі свого становлення. А відсутність ґрунтовних праць на тему гендерної політики робить цю проблематику малодослідженою.

Для визначення змісту гендерної політики варто звернутися до поняття гендера. "Гендер" дослівно у лінгвістичному розумінні означає "рід" на противагу терміну "стать" як біологічної характеристики особи. У сучасному розумінні "гендер" – це соціальна конструкція жіночих і чоловічих ролей. Гендерний підхід означає визнання того, що об'єктивне існування протилежних статей та їх соціальних функцій у сучасному суспільстві визначає їх різні способи поведінки та можливості самореалізації [2, с.213]. А це, у свою чергу, зумовлює необхідність обов'язкового врахування основ гендерної політики у формуванні політичної, економічної, соціальної чи культурної стратегії розвитку держави та суспільства.

У системі світового оновлення й реформування Україна прагне до творення громадянського суспільства на засадах рівності, що є передумовою демократичного устрою. Долання традиційних гендерних стереотипів, творення нових форм і загальнолюдських стандартів для жінок і чоловіків, гендерної культури нового візрця – потреба перебудови України у контексті входження у світову спільноту. Тому на порядку денному стоїть проблема створення справді рівних відносин партнерства між чоловіками і жінками, що дало б можливість ліквідувати порушення рівноправності, що існують у різних сферах життя, в тому числі у сфері прийняття політичних рішень [1, с.10].

Розвиток та підвищення рівня демократичного представництва – один з аспектів становлення паритетної щодо гендера демократії. Можна стверджувати, що зміцнення ідеї та практики рівної участі чоловіків і жінок у політичному житті має розглядатися не як загроза суспільному розвитку, а як чинник, що йому сприяє [3, с.5].

Жіночий рух в Україні за останнє десятиліття вступив у новий етап розвитку, який

характеризується інтеграцією українського фемінізму з наукою та політикою, активним включенням у діяльність ООН та міжнародних жіночих організацій.

Визначення й вирішення на політичному рівні проблем, пов'язаних зі становищем жінок в Україні, на сучасному етапі здійснюється через діяльність державних органів, створених для соціального захисту жінок, материнства і дитинства, через діяльність політичних партій та недержавних організацій [3, с.98]. Інтереси жінок повинні активно лобіюватись на рівні представницьких, виконавчих, судових органів державної влади, в засобах масової інформації, в галузі освіти і науки. Залучення все більшої кількості жінок у практику політичної та державної діяльності може відбуватися через активізацію кількох політичних механізмів і технологій. Серед найважливіших – введення квоти на представництво жінок у виконавчих органах влади, проте така стратегія розглядається як тимчасова, перехідна форма підтримки паритетної демократії. Ще одним політичним механізмом входження жінок у політику є їх участь у діяльності політичних партій, громадських організацій, Верховної Ради України, обласних, місцевих та районних рад [4, с.86]. Проблеми жінок не є виключно їхніми, це проблеми всього суспільства, яким керують переважно чоловіки.

Урядова політика, що базується на врахуванні гендерних питань, яка почала формуватися в сучасній Україні, керується законодавством щодо рівноправності між жінками й чоловіками, прийнятим в Україні, та міжнародними актами, ратифікованими Україною.

Сучасний погляд на проблему взаємовідносин чоловіків і жінок базується на фундаментальних засадах теорії рівноправ'я і лежить в основі сучасної політичної практики. Принцип рівноправ'я як загальне право жінок і чоловіків є основною засадою функціонування демократичного суспільства. Становлення конституційного ладу на демократичних засадах безпосередньо пов'язано із забезпеченням політичних та інших основних прав і свобод жінок, із розвитком їх соціально-політичної активності, з впливом на політико-правові процеси. Конституція України визначає ідеологію і політику держави щодо статусу жінки, її можливості впливати на політичний процес, на всі суспільні відносини. Політична активність жінок безпосередньо пов'язана з правом громадян на об'єд-

нання, яке закладено в ст.36 Конституції України. Згідно з цією статтею “громадяни мають право брати участь в управлінні державними органами, Всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів місцевого самоврядування” [5, с.17]. Суттєве значення для розвитку активності жінок у політичній сфері мають положення ст.24 Основного Закону України, а саме: рівність жінки і чоловіка забезпечується наданням жінкам рівних із чоловіками можливостей у громадсько-політичній та культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці. У Конституції також установлено, що суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної та ідеологічної багатоманітності, що жодна ідеологія не може визнаватися державною як обов’язкова, що держава гарантує свободу політичної діяльності [5, с.13]. Це є основою для вільного волевиявлення жінками України своїх політичних переконань, формування жіночих партій, політичних рухів.

Права жінок у політичній сфері знайшли досить широке закріплення. Практика свідчить, що жінки в сучасній Україні як індивідуально, так і колективно використовують цей широкий діапазон політичних прав і свобод. Чинні закони про вибори народних депутатів, Президента України, про Всеукраїнський та місцевий референдуми, про об’єднання громадян працюють, у цілому, на формування в Україні правової держави та громадянського суспільства, а також на активну участь жінок у політичному процесі.

Розвиток політичної активності жінок України значною мірою залежить від того, як будуть втілюватися конституційні приписи в законотворчу і нормотворчу практику, у правозастосовчу діяльність. Для розвитку політичної активності жінок необхідно в повному обсязі використовувати потенціал діючої Конституції України. Але слід пам’ятати, що Конституція не є ключем для вирішення всіх проблем, у тому числі проблеми активізації жінок у політичній сфері. Конституція, реформоване законодавство про вибори – це лише перші кроки, які вже зробила держава. Побудова суспільства на демократичних засадах, зокрема у політичній сфері, – це завдання не тільки держави, але й усього суспільства, всіх інституцій, де позиція жінок, які складають більшу частину населення України, має вагомe значення.

Опираючись на реалії України, зробимо спробу проаналізувати деякі аспекти теорії та

практики розвитку гендерних процесів, що залежать від гендерної системи взаємовідносин, які склалися між чоловіками й жінками, та включають у себе ідеї, формальні й неформальні правила й норми, що визначаються становищем статей в Україні. Україна підтримала основні підходи ООН, світового співтовариства щодо певної, рівноправної участі жінок у всіх сферах суспільного життя, заклала правові основи для цього. Широке коло громадськості починають цікавитися гендерними питаннями, створюється Гендерне бюро, починаються дослідження за програмами ООН, інших міжнародних недержавних організацій (МОМ, TACIS). Реальними стають зрушення в електоральній поведінці жінок, їх перестає задовольняти пасивна роль, жінки починають освоювати новий політичний простір. Помітнішою стає роль жінок у діяльності політичних партій України (членство у відомих політичних партіях): Комуністичній партії України (50%), Партії зелених (45%), Соціалістичній партії України (45%), Ліберальній партії України (40%) та інших [6, с.264].

Проте реалії сьогодення свідчать, що політичні партії ще недостатньо усвідомлюють сучасні гендерні проблеми, не бачать реальних можливостей їх розв’язання, не мають гендерного світобачення. Аналізуючи більшість партійних програм, усвідомлюємо, що їх підходи до вирішення “жіночого питання” патріархально-традиційні, бо увага зосереджується в основному на питаннях соціального захисту жінок [7, с.88]. Є перспектива актуалізації “жіночих питань”, але чи звернуть увагу на ці проблеми сучасні партії.

Узагалі, простежується неготовність суспільства сприймати жінку як активного члена суспільних відносин, а також неготовність засобів масової інформації, що формують масову політичну свідомість, до висвітлення гендерної проблематики. Нині вплив ЗМІ на свідомість і формування суспільної думки величезний. Україна неодноразово декларувала побудову демократичного суспільства, а таке суспільство передбачає – чи не в першу чергу – і гендерну демократію. Відтак роль радіо, телебачення, преси у формуванні гендерної свідомості, у ключових моментах розуміння гендерної політики, яку також декларовано державою, неocenенна. Це, зокрема, стосується і творення суспільної думки щодо реального статусу жінок і чоловіків, висвітлення гендерних ролей та

шляхів подолання обома статтями гендерної асиметрії. Збалансоване висвітлення ролі жінок і чоловіків у суспільстві сприятиме гармонізації суспільних, економічних і міжособистісних процесів. Гендерні стереотипи невідгідні суспільству, яке прагне розвиватися і процвітати. Проте вони існують не лише на рівні буденної свідомості пересічного громадянина, але й на рівні державному й у засобах масової інформації.

На сучасному етапі спостерігається дискримінація жінок у чоловічому суспільстві. Жінка обмежена рамками дому і сім'ї, тому не допускається до державного керма. У той же час "жіноче питання" ігнорується сильнішою половиною людства, політичними партіями, засобами масової інформації [8, с.19]. Для того, щоб поступово утверджувати рівноправ'я в нашому суспільстві як для жінок, так і для чоловіків, на нашу думку, необхідно визначити чітку мету й етапи впровадження виваженої політики. Передусім, це вирішення політичних, економічних, соціальних проблем, які турбують суспільство в цілому, а не лише жінок. Ці питання мають вирішуватися владою при підтримці всього суспільства. Проблема жінок і їх рівноправ'я – це не просто соціальна проблема, вона стоїть на основі політичної влади та прийняття політичних рішень. Утвердження рівноправ'я потребує також вирішення цілого комплексу юридичних питань. Це, зокрема, закріплення рівних прав і можливостей чоловіків і жінок на конституційному рівні. Державного вирішення потребує прийняття та втілення в життя заходів, які змогли б усунути існуючі форми статевої дискримінації [9, с.73].

Отож, необхідно вдосконалювати організацію суспільства в цілому, в тому числі знищити нерівність у розподілі влади між чоловіками і жінками на всіх рівнях владних структур. Наявність традиційної "чоловічої моделі" у суспільстві як найбільш прийнятної, традиційна підлеглість жінок не відповідають потребам сьогодення. Усе це потребує довгого і складного процесу державотворення. Зміна гендерних стереотипів – процес довгий і важкий. Та все ж відбувається поступова трансформація поглядів відносно соціальної ролі жінки в бік їх егалітаризації, хоч цей процес нелінійний і неоднозначний (особливо в нашій країні). Дана трансформація відображає, з одного боку, зміну суспільної позиції жінки, а з іншого, – зміну свідомості суспільства і в першу чергу зміну самосвідомості самих жінок.

Слід зазначити, що на шляху впровадження та реалізації гендерної політики є проблеми, які перешкоджають прогресу людства, не дають змоги досягти гендерного балансу: наприклад, потребує значного вдосконалення законодавча база, що регламентує статус сучасної жінки в державі. Треба відмітити, що за сучасного рівня політичної та правової культури в Україні ідеї гендерної збалансованості ще не реалізовані повною мірою. Закони щодо ролі жінки в суспільстві мають бути більш гнучкими, враховувати її зайнятість у сім'ї та вихованні дітей, надавати можливості професійного розвитку, участі у житті держави. Необхідно створити ефективну політику рівноправності, що передбачає не тільки правове забезпечення гендерної збалансованості законодавчо, а й удосконалення механізмів для створення справжньої гендерної рівності в житті суспільства [10, с.24].

Початок ХХІ ст. – це епоха, коли рівні права жінок і чоловіків закріплені в конституціях різних країн, коли жінки включені в економічне життя суспільства, мають право голосу і доступу до освіти. Але все ж становище жінки в багатьох аспектах залишається подвійним. Зберігається дискримінація жінок, хоч часто в прихованій формі, чому сприяють усталені уявлення про те, що "дозволено" жінці в суспільстві. Ці стереотипи є бар'єрами в свідомості і поведінці людей, причиною нерівноправності соціальних позицій чоловіків і жінок [11, с.77].

Здавна існує стереотипне уявлення про те, що основна роль жінки – бути матір'ю, дружиною, домогосподаркою, а основне в житті чоловіка – це робота, кар'єра. Зміна політичного статусу України в сучасному світі, перетворення її з колоніальної на самостійну державу призвели до перерозподілу соціальних ролей в українському суспільстві, оскільки традиційні розподіли суспільних ролей не відповідають вимогам суспільства, яке орієнтоване на європейські засади сучасного існування [12, с.17].

Як свідчить статистика, 54% населення України становлять жінки, в робочій силі їхня частка – теж більша за половину. Крім того, в апаратах центральних органів виконавчої влади більшість працівників – жінки. Однак серед керівників усіх рівнів влади їх кількість незначна [2]. Серед державних службовців жінки становлять 72,8%, проте, в цілому, на керівних посадах жінок сьогодні значно менше. Жінки-керівники в органах державного управління

мають такі посадові категорії: першу – 9%, другу – 14%, третю – 17%, четверту – 32%, п'яту – 45%, шосту – 65% [13, с.25].

Недостатнє представництво жінок на керівних посадах в органах виконавчої влади й управління не дає їм змоги реально впливати на процеси прийняття рішень і брати активну участь у їх реалізації, гальмує як вирішення багатьох соціально-економічних питань, так і процес, спрямований на підвищення статусу жінок у суспільстві. Тому сьогодні одночасно з участю у здійсненні основних заходів щодо зміцнення незалежності, розвитку демократії, подолання економічної кризи в Україні є потреба у вивченні можливостей включення жінок у всі процеси розвитку суспільства, залучення до розроблення і прийняття економічних, політичних, соціальних і правових рішень на всіх рівнях влади [9, с.101]. Творення гендерної політики передбачає подолання стандартних умов тоталітарного життя й утвердження рівності прав, людських взаємин між чоловіками і жінками в суспільстві. Гендерна культура і політика поєднують у собі збалансовану стратегію на забезпечення умов людського життя, творення нових цінностей, виявлення енергії суспільства і людини, спрямованих на людський розвиток. З урахуванням необхідності визначення пріоритетних напрямків поліпшення становища жінок у суспільстві, забезпечення рівних можливостей для участі жінок і чоловіків у політичному, економічному, культурному та соціальному житті Верховна Рада України ухвалила “Засади державної політики України в галузі прав людини”, “Декларацію про загальні засади державної сімейної політики” [14, с.12]. Уряд України затвердив “Національний план дій щодо поліпшення становища жінок та сприяння впровадженню гендерської рівності у суспільстві на 2001–2005 рр.”, а Президент України ще в 2001 році підписав Указ “Про підвищення соціального статусу жінок в Україні” [15, с.3]. Ці документи спрямовані на вдосконалення національних механізмів поліпшення становища жінок та підвищення їхнього статусу в суспільстві, забезпечення участі жінок у прийнятті рішень на всіх рівнях влади.

Політична соціалізація як жінки, так і чоловіка в умовах реформування і становлення правової держави об'єктивно передбачає розвиток гендерної демократії, яка є не що інше, як подолання патріархальних форм політичної соціалізації. Зміна чоловічих стандартів, подолання

патріархальних стереотипів найефективніші за участю в цьому процесі обох статей. Досягти цього можна через спільно вироблені ідеї, закріплення їх у державних програмах, документах, рішеннях державних органів, партійних і громадських структур, запровадження гендерної ідеології та гендерної політики [16, с.103].

З метою забезпечення гендерної збалансованості українського суспільства передусім потрібно дати правове визначення гендерної рівності та її захисту в системі владарювання. Важливим є подолання гендерної асиметрії та встановлення рівноваги у представництві жінок і чоловіків у вищих органах влади, де приймаються закони й інші відповідальні рішення. Це можливо лише за умови розвинутої системи права і політичної та правової культури. А з боку держави є потреба у прийнятті законодавчих актів, цільових програм щодо зменшення диспропорції представництва обох статей в органах законодавчої влади [17, с.105].

Отже, сучасна особливість статусу жінки – дискримінація в патріархальному суспільстві. Гендерна ідеологія, зародившись у кінці тисячоліття, зумовила розвиток гендерної політики, що включає в себе конституційно-правові засади участі жінок у політичному процесі, гендерну культуру. Консолідація суспільства не за ознакою статі, а за приналежністю до ідеї, як і творча співпраця статей на різних рівнях комунікації, – тенденція нового часу, свідчення гендерної ідеології. Рівність між чоловіками і жінками – ключовий елемент людського розвитку. Найближча перспектива поліпшення становища жінок – це заміна жорсткого патріархату більш м'яким на основі розвитку інноваційних програм, спрямованих на підвищення ролі жінок у всіх сферах життя [18, с.102].

Україна перебуває тільки на початку формування гендерної демократії і творення нової суспільної та державно-політичної системи, в якій жінки і чоловіки розглядаються як рівні суб'єкти розбудови держави. Утвердження гендерної демократії можливе лише через діалог між чоловіками та жінками. Долання традиційних установлених стереотипів, творення новітніх форм і загальнолюдських стандартів для жінок і чоловіків, гендерної культури нового візрця – потреби побудови сучасних вітчизняних форм суспільних взаємовідносин, що вимагають окремого дослідження.

1. Гендерний аналіз українського суспільства. – К., 1999.
2. Айвазова С., Кертман Т. Мужчины и женщины на выборах. Гендерный анализ избирательных кампаний 1999 и 2000 гг. в России. – М., 2000. – 68 с.
3. Гендерні аспекти державної служби: Монографія / За заг. ред. Б. Кравченка. – К., 2002. – 335 с.
4. Грабовська І. Гендерна рівність як проблема конституціоналізму доби української революції 1917–1921 років // Незалежний культурологічний часопис “І”. – К., 2003. – № 27. – С.110.
5. Бондаренко Л. Мир, в котором мы живем. Роль схождения и различия между российскими и американскими женщинами // Общественные науки и современность. – 1997. – №3. – С.187.
6. Богачевська-Хом’як М. Героїзм повсякденного жіноцтва // Сучасність. – 1997. – №12. – С. 70.
7. Ковалішина Н. Жіночий рух України – важливий чинник розбудови громадянського суспільства // Вісник УАДУ. – 2001. – № 2. – С.260.
8. Ярош О. Жіночі об’єднання України як суб’єкти державотворення кінця ХХ ст.: Автореферат кандидатської дисертації. – К., 2002. – С.19.
9. Хома Т. Кого дискримінуємо? Відображення гендерних проблем в українському законодавстві // Незалежний культурологічний часопис “І”. – 2003. – №27. – С.73.
10. Трофименко Л. Роль суспільного устрою в політичній соціалізації жінки // Юридический вестник. – 2001. – №1. – С. 77.
11. Трофименко Л. Феномен жіночого політичного лідерства в Україні: Автореферат кандидатської дисертації. – К., 2001. – 17 с.
12. Головченко В. Права жінок в Україні: під кутом зору міжнародно-правових стандартів // Право України. – 1999. – №7. – С.38.
13. Гендер: реалії та перспективи в українському суспільстві / Матеріали Всеукраїнської науково-політичної конференції (м. Київ, 11–13 грудня 2003 р.). – К., 2003.
14. Про реалізацію в Україні положень конвенції ООН “Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок” // Голос України. – 1995. – 16 вересня. – С.3.
15. Пфау-Эффингер Б. Опыт кросснационального анализа гендерного уклада // Социс. – 2000. – №11. – С.86.
16. Митина О. Женское гендерное поведение в социальном и кросскультурном аспектах // Общественные науки и современность. – 1999. – №3. – С.179.
17. Плісовська К. Жіноча праця. Яка вона в світі та в Україні // Віче. – 1999. – №11. – С.71.
18. Жеребкіна І. Постмодернизм. Психоанализ. Феминизм. – М., 2000. – 256 с.

S. MATVIYENKIV

THE FORMATION AND DEVELOPING OF THE GENDER POLICY IN UKRAINE

The sign of a civilized democratic society is the equality of all citizens, including gender equality. That's why the problem of gender policy is present in modern Ukraine. To provide a gender-balanced society one needs to adopt corresponding laws and to establish equal representation of women and men in the state authorities.

Key words: *gender policy, gender relations, woman movement, civil society, democratization.*